ئاسۆی سەربەخۆیی کوردستان رۆشنەو

مەیەڵن ئەو مەشەخەڵە بکوژێتەوە

پارێزەر: کامیل ژیر

وەك ئەو باخەوانەی بە سەوزبوونی تۆوێکی چاندراوی, شادمانئەبێ, بەوجۆرە, بەبریارەکەی رۆژی 31\7\2008 ئەنجومەنی شاری کەرکوك, شادمانبووم. چونکە منیش تۆوی ئەو بریارەم, رۆژی 18\8\2007 لە لاپەرە (6)ی رۆژنامەی بەڕێزی هەواڵدا چاندو وتم: بەرۆکی بەغداد بەردەن. چارەسەری کێشەی کەرکووكو نلوچە ناکۆکی لەسەرەکانیتر، لە نیوان زۆرینەی دانیشتوانی ئەو ناوچانە خۆیانو ئەنجومەنە هەلبژێردراوەکانیانو پەرلەمانو دەسەڵاتی جێبەجێکردنی هەرێمی کوردستاندا ئەنجام ئەدرێ، نەك لە بەغداد.

بەغداد، پایتەختی ئەو وڵاتەیە کە بە هاوکاری ئنگلیز ساڵی 1925 ولایەتی مووسلی کوردیی لکاند بەخۆیەوە لە پێناوی نەوتەکەی کەرکووکدا. بەغداد، ئێستاش هەر پایتەختی ئەو وڵاتەیە کە پاشا خوازراوەکەی لە حیجازەوە (فەیسەڵی یەکەم)و کاربەدەستانی ئەو رۆژەی عیراق ئەیانوت: ولایەتی مووسل وەك سەر وایە بۆ عیراق! ئیستاو هەموو کاتێکیکەش، شیعەو سوننەی ناکۆك، هاوراو کۆکن لەسەر لاریبوون لە مافی چارەنووسی ئەو ناوچانە بەتایبەتیو نەتەوەی کورد بەگشتی. ئەمانیش کەرکووكو باشووری کوردستان هەر بەسەری عیراقەکەیان ئەزانن! کەسیش بەویستو خواستی خۆی رێگەنادا سەری لەلەشی جیابکرێتەوە.

کەرکووكو باشووری کوردستان، بەراپرسیو بریاری نەتەوەی کورد، نەلکێنران بە عیراقەوە. بۆیە گێرانەوەی ئەو ناوچانە بۆ قەوارەکەی باشووری کوردستان، پێویست بە پرس وراو بریاری بەغداد ناکا. بەغداد هەرگیز ناچێتە ژێر داری شکستەی مادەی سەدوچل هەتا ئەوە دابیننەکا کە ئەنجامی راپرسییەکە بەلای ئەودا ئەشکێتەوە. ئنجا ئەشێ لەم بارودۆخەدا ئەوەیان بۆنەکرێ، بۆیە هەوڵی دواخستنی ئەدەن بەبەڵگەی ئەوەی تا ئەمرۆ هیچ هەنگاوێکی کردەییان نەناوە بۆ جێبەجێکردنی بەندو

برگەكانی مادەی (58)ی یاسای بەریوەبردنی دەولەتی عیراق بۆ قۆناغی گواستنەوە.تا ئیستا هیچ هەنگاوێكیان نەناوە بۆ گێرانەوەی قەزا دابراوەكان بۆ كەركوك، بۆ ناردنەوەی هاوردەكان،بۆ گێرانەوەی دەركراوەكانو دابینكردنی سەرچاوەی ژیان بۆیان، بۆ راستكردنەوی ناسنامەكانیان،بۆ هیچ جۆرێك لە ئاساییكردنەوەو سەرژمێری. ئەمانە هەمووی بەڵگەی ئەوەن كە بەغداد خۆیناوەتەوە بۆ هەلێك لە قوماری راپرسییەكەی مادەی سەدوچلدا براوەبیٚ! رێگەی دواخستنی مەدەن تەنانەت ئەگەر لەسەر داوای رێكخراوی نەتەوەیەگرتوەكانیشبیٚ.

راپرسی، یا راستتر، گشتپرسی، هەرچەندە قوماركردنە بەو ناوچانەوەو لە هەموو بارێكدا ترسی دۆراندنی هەیەو كەسی دانا گشتپرسی لەسەرماڵومولڵكی خۆی ناكاتو نایداتە دەست قەدەرو قومار، لەگەڵ ئەوەشدا، واریش بووە بە ریشەوەو ئەگەر ئەو قومارە هەر ناچارییبیٚ! ئەوا بەر لە بووژانەوەی نەیارانو بەر لە ئەنفالێكیكە، ئەو گشتپرسیە رۆژیٚ زووتر بكریٚ باشترە. بەمجۆرە:

با ئەنجومەنی پارێزگای كەركووك كە لە لایەن خەڵكی كەركوك خۆیەوە هەڵبژێردراوەو رەوایەتی یاساییو دەستووریی هەیە، بریاری ئەو گشتپرییە بدات كە بابەتی مادەی (140)ە و رۆژێكی بۆ دیاریكاتو هەر خۆی سەپەرشتی گشتپرسییەكە بكات، بەمەرجیٚ، جگە لە خەڵكی رەسەنی شاری كەكووكو قەزاكانی، بە قەزا دابراوەكانی وەك چەمچەماڵو دووزو كفریشەوە، ریگە بەبەشداربوونی كەسیتر نەدات.هەر دوای گشتپرسیەكەش بەوجۆرە كەبەباوەری من ئەنجامەكەی ئەرێتی ئەبیٚ، پەرلەمانی كوردستان ئەنجامی گشتپرسییەكە پیرۆزكاو بەبریاریك ئەو ناوچانەو دامودەزگانیان بلكێنێتەوە بە قەوارەكەی باشووری كوردستانەوە. هەربەو جۆرە، ناوچە كوردییەكانیكەش. ئەوەش چارەسەرێكی یاساییانەی گونجاوە لەگەڵ دەستووری عیراقدا. بابزانین چۆن؟

برگەی یەكەمی مادەی (140) ئەلیٚ: (دەسەلآتی جێبەجێكردن هەنگاوە پێویستەكان ئەنیٚ بۆ تەواوكردنی جێبەجێكردنی مادەی 58). دەستەواژەی (دەسەلآتی جێبەجێكردن) بە رەهایی (مگلق) هاتووە.رەهاش بە رەهایی ئەروا (والمگلق یجری علی اگلاقە) ئنجا لەبەر ئەوەی مادەكە نەیوتوە دسەلآتی جێبەجێكردنی كویٚ؟ هی بەغداد؟ هی كەركووك؟ هی كوردستان؟ هەروەها لەبەر ئەوەی دەسەلآتی جێبەجێكردنی بەغداد هیچی نەكردوە، كەواتە دوو دەسەلآتەكەی جێبەجێكردنی كەركووكو كوردستان، بۆیانهەیە ئەو مادەیە جێبەجێبكەن چونكە نابیٚ دادپەروەری (عدالە) بوەستیٚ. لەبرگەی دوەمی هەمان مادەشدا، ئاماژە بۆ (دەسەلآتی جێبەجێكردنی هەلبژێردراو) ئەكا. ئاشكرایە ئەنجومەنی پارێزگای كەركووكو حكومەتی كوردستانیش، دوو دەسەلآتی جێبەجێكردنی هەلبژێردراون. جگە لەوە، مادەكە، رۆژی 2007/12/31 ی دیاریكردووە، وەك دوورترین ماوە ، بۆ جیبەجیكردنی مادەی 140 و

بۆ ئەو گشتپرسییە، بەمەش هیچ بیانوویەك بۆ دواخستنیان نامێنێ و دەسەڵاتەکەی بەغداد خۆی بەرپرسیارە لەو دواخستنەو لەو سەرپێچیی یاسایی و دەستووریە.ئەنجام و دەرهاویشتەکانی ئەنجامیش، لەم خاڵانەدا ئەبینرێن:

1- ئەگەر بەغداد سەرچاوەی دارایی لەو ناوچانە بڕی، ئەبێ حکومەتی هەرێمی کوردستان، ئەو ئەرکە بخاتە ئەستۆی خۆی. ئەوەش کاری نەکردە نیەو نابێ بکرێتە گرفتێك. ئەوە یەکێکە لە پیرۆزترین ئەرکە نەتەوەییەکانمان و لەو پێناوەدا، ئەهێنێ، هەموو تاك و کۆیەکی ئێمە، تووشی تەنگەژەی ئابووری ببین. ئەلمانیای رۆژئاوا، زۆری زیانکرد لە یەکگرتنەوەیدا لەگەڵ ئەلمانیای رۆژهەلات. جەزائیر، لەگەڵ فەرەنسادا، تێروتەسەلترو شارستانیانەتر ئەژیا. ئەوانە هیچیان نەبوونە گرفتێك لە ئاستی بەرژەوەندیی گشتی نەتەوەدا. ئەو دنیایەش هەر بریتینییە لەلایەنی ئابووری. تەنگژە ئابووریەکەش کاتی ئەبێ. ئابلووقەی ئابووریش، چەندجار سەپێنراوە بەسەرماندا و سەرکەوتنی بەدەسنەهێناوە.
2- گومانی تێدانیە کە جگە لەکورد خۆی هیچ رەگەزێکی دیکەی ناو عیراق بەو ئەنجامە رازی نابن. کاردانەوەکەشیان، یا تەنیا هەیت و هاوارو هەللا ئەبێ، کە ئەوە هیچ بایەخێکی نابێ. یا ئەیکەن بەشەرو هەوڵئەدەن بەزۆر ئەو ناوچانە بسەندنەوە، کە لەئەمرۆدا ئەوەیان بۆ ناکرێ. بیشیکەن، سەرکەوتونابن. دووریش نیە لەناچاریدا رازی بن، یا ئەگەر خاوەنی هۆش و ویژدانبن، یا خۆیان واتەنی (مالایدرك کلە، لایترك کلە) و کورد واتەنیش (زەرەر لەنیوەی بگەرێتەوە) واتا بۆ ئەوەی جیابوونەوەی تەواو روونەدا! ئنجا ئەمێنێتەوە سەر کاردانەوەی وڵاتانی دەوروبەر؟ کە من وایئەبینم ناکۆکی و بەرژەوەندییە جیاوازەکانیان، رێگەیاننادا هیچ لایەکیان پێی شەڕ بخاتە ناو خاکمان. هەر هاتیشن، شەڕەو یەخەمان ئەگرێ، ئەگەر نەیکەین خوا ئەمانگرێ. ئەگەر هیچ پشتیوانێکیشمان نەبوو، خۆ شاخەکانی کوردستان ماون. ئەمەش یەکەم شەڕێك نابێ لە مێژووی نەتەوەکەماندا: ئێمە لەمێژە راهاتووی ئەو جۆرە شەڕانەین. گەلێ جار لەسەر هیچ، با ئەمجارەیان لەسەر ئەو ئامانجەو یەکلاییکردنەوەی چارەنووسی نەتەوەکەمانبێ. هەرچەندە ئەگەری شەرێکی لەوجۆرە دوورە. ئەو شەڕە کێ ئەیکات؟؟ ئێران و سووریا لەبەرنامەیاندا نیەو نابێ پێی شەڕ بخەنە خاکمان. ئەو دوانە خۆیان لەمەترسیی کەوتن و دابەشکردندان. تورکیاش ئەگەر بۆیبکرایە، هەر لەرۆژی هەڵبژاردنی یەکەم پەرلەمانی کوردستان و حکومەتی کوردستانەوە، ئەو شەڕەی لەگەڵدا ئەکردین. ناوچەی دەسەڵاتی ئەو حکومەتە کوردییە تا کەوتنی رژێمی بەغداد لە 2003دا، دەوڵەتێکی کوردیی سەربەخۆ بوو. تورکیا نەك نەیتوانی هێرشی بکاتەسەر، بەڵکو بەگەلێ شێوەو شێواز، دانیشی پێدانا. ئابووریەکەی تورکیاش، لەلایەك بەرگەی شەڕێکی لەوجۆرە ناگرێ. لەلایەکیترەوە پێویستیی بەبازرگانیکردنە لەگەڵ باشوورێکی کوردستانی ئارامدا. تورکیا بەدەس پەکەکەوە داماوە، ئەی ئەگەر حەوت ملیونیکەشی چووەسەر؟! ئنجا سەری دنیاش بە پووش نەگیراوە. هەر هیچنەبێ بەرژەوەندییەکانی رۆژئاواو بۆنی خۆشی دەریایەك نەوت و دەریایەك ئاوی سازگار لەژێر خاکی کوردستاندا، رێگری

شەڕێکی لەو جۆرە ئەبێ. ئەوە سەرباری ئەوەی رۆژئاوا هەرگیز رێگەنادا تورکیا دەسبگرێ بەسەر سامانی سەرزەویو ژێر زەوی باشووری کوردستانداو پێی دەوڵەمەند ببێو ئیمپراتۆریەتێکی عوسمانیکەی پێ دروستبکاتەوە. تورکیا، نەئەو خەوەی دیتەدیو نەرۆژێ لە رۆژان ئەبێتە ئەندامی یەکێتی ئەوروپا.

ئنجا بەخۆراییش نیە کە لەم رۆژانەدا پسپووری دەستووری ئەمریکیو پسپووری یاسای نێودەولەتی، ئەنتۆنیۆ داماتۆ، ئەڵێ: ئێستا باشترین کاتە بۆ راگەیاندنی سەربەخۆیی کوردستان، وەك لە ژمارە (278)ی 7\8\2008ی رۆژنامەی رۆژنامەی بەرێزدا بلاوکراوەتەوەو ئەو پرۆفیسۆرەش لە وێبسایتی (juriest) بلاوی کردۆتەوەو زۆریش راستئەکات کە ئەڵێ: (ئەگەر کورد سەربەخۆیی رانەگەیەنێت، ئۆتونومییەکەی دەکەوێتەوە مەترسییەوە) راگەیاندنی سەربەخۆیی کوردستانیش، بەبێ کەرکوك هیچ پشتگیرییەکی نێودەولەتی لێناکرێ. دەوڵەتان لەراهی خوادا پشتگیری لەکورد ناکەن. بەڵکو نەوتەکەی بابەگوڕگوڕ، گوڕی ئەو پشتگیریەیان ئەداتێ. پێچەوانەی ئەمەش، واتا ئەگەر کەرکوك هەر بەشێك بێ لە عیراقی عەرەبیو داهاتی نەوتەکەی بۆ عیراقبێ، ئەوا هەموو کات بەپارەی ئەو داهاتی نەوتە، کوردستان لەژێر مەترسیی گورزی کوشندەی بەغدادا ئەبێ وەك هەشتا ساڵی رابوردوو. یاوەك برای هاوبیرمان د. جەمال نەبەز ئەڵێ: (ئەمریکا دەیەوێ مەشق بە لەشکری عیراق بکاتو بایی دەملیار دۆلار چەك بەم لەشکرە بفرۆشێ، ئەوجا بایبای لەعیراق بکات، بۆ ئەوەی ئەم لەشکرە جارەکی دی ئەنفال لە خەڵکی کوردستان بکاتەوە. سەرەتاکەشی ئەوەتا دەرکەوتووە کە دەیانەوێ لەشکر بنێرنە کەرکوك. خۆ ئەگەر ئەوە سەریگرت بۆیان، ئەوسا بۆ هەولێرو سلێمانیش... هتد*) جا ئەگەر بەر لەو پیلانە چاوەروانکراوە، کەرکوك خرایەوە سەر کوردستان، ئەوسا ئەمریکا، ئەو چەکەی هێناویەتە عیراقەوە، بە کوردستانی دەوڵەمەنی ئەفرۆشێ نەك بە عیراق لاتو بەقەرزی بێنەو نیە! ئەوە سەرباری بنکە سەربازییەکەی نزیك موسڵ کە میستەر داماتۆ لەوتارەکەیدا ئاماژەی بۆ ئەکات. کەواتە مەیەڵن مەشخەڵی بریارەکەی ئەنجومەنی کەرکوك بکوژێتەوە. هەرچی زووتریشە پەرلەمانی کوردستان لای خۆیەوە، باوەش بۆ ئەو بڕیارەی ئەنجومەنی شاری کەرکوك بکاتەوەو پەسەندی بکاتو بەر لەکۆتای ئەمساڵ گشتپرسییەکە بکرێت بەو جۆرەی لەسەرەوە ئاماژەی بۆ کراوە. هاوکات مافی کەمینە نەتەوەییو ئاینییەکانیش دیاری بکرێت لە کوردستانی سەربەخۆداو حکومەتی هەرێمی کوردستان لە ئێستاوە هەوڵی بەشداریی راستەوخۆی نەتەوە یەکگرتووەکان بداتو پابەندیی خۆی ئاشکرا بکات بە بەشی چوارەمی دستوری نەتەوە یەکگرتووکانەوە** و جاڕی عەلمانیەتو ڕێز لەمافی مرۆڤ و دژی رەگەز پەرستی بدات. بەر لەهەموو ئەمانەش، نەهێشتنی گەندەڵییە ئاشکراو ئابرووبەرەکەو دروستکردنی سوپایەکی یەکگرتووی پڕچەكو پڕمەشقو یەکخستنەوەی سێ وەزارەتە پوازەکان.

*: بروانە رۆژنامەی رۆژنامە ژمارە (278) رۆژی 7\8\2008 ل 3

**: بەشی چوارەمی دەستووری نەتەوە یەكگرتوەكان, برتییەلە بەندەكانی 9تا 22 و باس لە پاراستنی ئارامیو ئاسایشی نێو دەوڵەتیو گەشەدان بەهاوكاریی لەمیانەی سیاسیو ئابووریو كۆمەڵایەتیو رۆشنبیریو فریاكەوتنو مافی مرۆڤو ئازادی خەڵك بەبێ جیاوازیی رەگەزو زمانو ئاینو ژنو پیاوو باس لە سیستمی (وصایە)ی نێودەوڵەتیو ئابوونەی ئەندامانو جۆری دەنگدانو چارەسەری ئاشتیانەی كێشە نێودەوڵەتییەكانو ...هتد ئەكات.